

Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa
TEOLOGIJA I MEDICINA PRED IZAZOVIMA PROMJENE SPOLA

Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa
TEOLOGIJA I MEDICINA PRED IZAZOVIMA PROMJENE SPOLA

Izdavač

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
Katolička izdavačka kuća i časopis *Crkva u svijetu*
Zrinsko-Frankopanska 19, 21000 Split
Hrvatsko katoličko liječničko društvo
Praška 6/II, 10000 Zagreb

Urednici

Prof. dr. sc. Ivan Bodrožić
Doris Žuro, mag. soc.
Maja Rončević, dipl. theol.

ISBN 978-953-7187-39-2 (KBF)
ISBN 978-953-8429-43-9 (CuS)
ISBN 978-953-55125-9-2 (HKLD)

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Sveučilišne knjižnice
u Splitu pod brojem 191227025.

Slika na naslovnici: Conjuring Hermaphrodite, 2021 by Linet Andréa

Grafičko oblikovanje: Paola Jukić
Tisak: Dalmacija papir, Split
Naklada: 300 primjeraka

Knjiga je izdana uz financijsku potporu Ministarstva znanosti
i obrazovanja.

Split, 2024.

TEOLOGIJA I MEDICINA PRED IZAZOVIMA PROMJENE SPOLA

Zbornik radova međunarodnoga znanstvenog skupa
Split, 12. svibnja 2023.

Split, 2024.

Predgovor

Ovim zbornikom radova okrunjen je zajednički rad Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu i Hrvatskog katoličkog liječničkog društva na promišljanju jedne od izazovnih pojava suvremenoga svijeta i društva. Naime, riječ je o znanstveno-stručnom skupu koji je imao za cilj izlagati i raspravljati o temi promjene spola o kojoj se sve više govori u javnosti. S obzirom na spoznaje koje postoje o ovoj temi u odnosu na prijašnja vremena, ove nisu samo na razini zapažanja ovog fenomena koji nije samo neobični fenomen s obzirom na medicinsko-biološku pojavnost, već je riječ o tome da novo vrijeme i nove medicinske tehnike pružaju mogućnost višestrukih intervencija u ljudski život, čemu se sve češće pribjegava. Dok mnogi ljudi drže dopustivim sve ono što je izvedivo, drugi se pitaju o čudorednoj prikladnosti takvih zahvata, stoga neophodno je ponuditi kvalitetne odgovore na svim razinama na kojima se pojavljuju upiti. Došlo je vrijeme kada se ljudi ne mire sami sa sobom i s onim što jesu te zadiru u pitanje promjene spola kao da je riječ o kozmetičkim zahvatima, dok s druge strane ima onih koji spolnost drže tako važnom i jedincatom za svakog pojedinca do mjere da postaje i jedininom od obilježja samoga identiteta. U svakom slučaju vrlo indikativna je i alarmantna pojava da sve više mladih ljudi, napose adolescenata, podnosi zahtjev za promjenom spola, u čemu im društvo svesrdno pomaže udovoljavajući njihovim zahtjevima, a da i ne misli o posljedicama. Zato pojava promjene spola predstavlja izuzetan izazov za društvo u cjelini, a napose za medicinu i medicinske djelatnike koji se suočavaju sa zahtjevom da stoje na raspolaganju onima koji prema medicinskim djelatnicima upućuju zahtjeve kao da je medicina tek jedna obična uslužna djelatnost. Zbog složenosti tematike koju je trebalo obraditi i istražiti, skup je bio multidisciplinaran. Nastupilo je više eminentnih liječnika, psihologa i psihijatara, ali i teologa i pravnika, jer bilo je neophodno propitati kako društvenu stvarnost i okolnosti u kojima se susrećemo sa zahtjevima promjene spola, tako isto i medicinske mogućnosti koje nisu bez etičkih okvira. Naravno da je potom neizostavno bilo i čudoredno vrednovan-

je same pojave i svih onih koji su uključeni u taj postupak, sa svim mogućim posljedicama na osobni i društveni život.

Zato je na samom skupu bilo dvanaest izlaganja u kojima su se izlagači, svatko iz svoga kuta i vođeni kriterijima svoje struke, trudili osvijetliti problem i tematiku o kojoj je bilo riječi. Zahvalni smo svim izlagačima, a dodatno onima koji su dostavili svoje radove kao autori, te su omogućili da ovaj niz članaka bude ukoričen u zasebnu cjelinu. Zahvaljujući njihovom trudu, naporu i želji da budu od koristi svima onima koji će htjeti više naučiti o spomenutoj temi, ispred sebe imamo devet vrijednih radova. Vjerujemo da će ovaj zbornik doista postati koristan priručnik i našim zakonodavcima koji su pozvani, u skrbi za dobrobit svojih građana, tražiti doista ispravna rješenja, ne riskirajući napraviti štetu njihovoj tjelesnoj i duševnoj cjelovitosti. Iskreno hvala svim ustanovama koje su omogućile organizatorima da održe ovaj skup, kao i svima koji su bili potpora na svim razinama da sve bude na visokoj razini. Također, iskreno hvala svima koji su pomogli oko uređivanja i tiska ovog zbornika radova, a koji je tiskan uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, s nadom da cijelo društvo prepozna društvenu važnost ove teme, te znanstveno-odgojnu ulogu ponuđenih radova napisan s mnogo dobre volje i isključivo pozitivnim pristupom.

Ivan Bodrožić

PROGRAM | PROGRAMME

9.00 Pozdravi | Welcome speeches

9.10 Uvodno predavanje | Introductory lecture

IVAN BODROŽIĆ, DORIS ŽURO

Kršćanstvo i teorije dvospolnosti od kasne antike do danas
| *Christianity and Theories of Hermaphroditism from Late Antiquity to the Present*

9.40 I. SESIJA | SESSION 1 (moderator Goran Kardum)

HERMAN VUKUŠIĆ

Rodna ideologija na djelu u Hrvatskoj: mit ili stvarnost? |
The Gender Ideology in Croatia: Myth or Reality?

IVANA UNIĆ ŠABAŠOV

Uloga pedijatra endokrinologa u skrbi za djecu i adolescente s poremećajima diferencijacije spola i rodnom disforijom
| *The Role of Paediatric Endocrinologists in the Care of Children and Adolescents with Gender Differentiation Disorders and Gender Dysphoria*

MLADEN BOBAN

Učinkovitost i sigurnost hormonske terapije u postupcima promjene spola | *The Efficiency and Safety of Hormone Therapy in Gender Reassignment Procedures*

IVICA GRKOVIĆ

Anatomija operativnih zahvata promjene spola | *The Anatomy of Gender Reassignment Surgery*

11.00 Rasprava | Discussion

11.15 Stanka za osvježenje | Coffee, refreshments

11.45 II. SESIJA | SESSION 2 (moderator Danijela Rupčić)

GORAN KARDUM

Tko sam ja – psihologijske odrednice identiteta i srodnih konstrukata | *Who Am I – The Psychological Determinants of Identity and Related Constructs*

TOMISLAV FRANIĆ

Utjecaj krize identiteta na odluke i odabire adolescenata |
The Influence of the Identity Crisis on Decisions and Choices of Adolescents

ODILON-GBËNOUKPO SINGBO

U vrtoglavici identiteta: vrednovanje rodne disforije u svjetlu katoličkog nauka o naravnom zakonu | *In the Vertigo of Identity: Evaluating Gender Dysphoria in the Light of the Catholic Doctrine on Natural Law*

ZORICA MAROS

Moralna problematika mogućnosti govora o transseksualnosti | *The Moral Issue of the Possibility of Speaking about Transsexuality*

DAMIR ŠEHIĆ

Od transrodnog do transhumanoga: transhumanistička ideja manipulacije prirodom ljudskog bića oprimgjerena u transrodnom | *From Transgender to Transhuman: The Transhumanist Idea of Manipulating the Nature of Human Beings Exemplified in Transgenderism*

13.25 Rasprava | Discussion

13.40 Stanka za osvježenje | Coffee, refreshments

14.00 III. SESIJA | SESSION 3 (moderator Ivica Grković)

VANJA ROMLIN

Pravna regulacija medicinske promjene spola maloljetnika u članicama Europske Unije s posebnim osvrtom na slučaj Kraljevine Švedske | *The Legal Regulations of Medical Sex Change in Minors in the Member States of the European Union with Special Reference to the Case of the Kingdom of Sweden*

DANIJELA RUPČIĆ

Promjena spola i "pravo na život u drugom rodnom identitetu" maloljetne djece u pravnom poretku Republike Hrvatske | *Gender Change and the "Right to Live in Another Gender Identity" of Minors in the Legal System of the Republic of Croatia*

ZDENKO ILIĆ

Kanonsko pravne odredbe s obzirom na promjenu spola | *Canonical Legal Regulations Regarding Gender Change*

15.00 Rasprava | Discussion

15.15 Završetak skupa | End of conference

Sadržaj

Predgovor	5
IVAN BODROŽIĆ – TIHOMILA ĆORLUKA	
Rano kršćanstvo i teorije dvospolnosti u antici i kasnoj antici.	9
IVANA UNIĆ ŠABAŠOV	
Uloga pedijatra endokrinologa u skrbi za djecu i adolescente s poremećajima diferencijacije spola i rodnom disforijom . .	25
IVICA GRKOVIĆ	
Anatomija operativnih zahvata promjene spola	39
GORAN KARDUM	
Od duše do identiteta: sustavni pregled	51
ODILON SINGBO	
U vrtoglavići identiteta. Vrednovanje rodne disforije u svjetlu katoličkog nauka o naravnom zakonu	71
ZORICA MAROS	
Transrodnost i bioetička opravdanost rodno afirmativne terapije	99
ZORICA MAROS	
Feminizam, rodna ideologija, transrodnost. Neki vidovi i stav Crkve	125
VANJA ROMLIN	
Pravna regulacija medicinske promjene spola maloljetnika u članicama Europske unije s posebnim osvrtom na slučaj Kraljevine Švedske.	151
DANIJELA RUPČIĆ	
Spolni identitet i ozakonjenje „prava na život u drugom rodnom identitetu“ i za maloljetnu djecu u Republici Hrvatskoj.	175
ZDENKO ILIĆ	
Kanonsko-pravne odredbe s obzirom na promjenu spola .	211